

Vakya Vritti

వాక్యవృత్తి:

సర్గస్థితిప్రళయహేతుమచింత్యశక్తిం

విశ్వేశ్వరం విదితవిశ్వమనంతమూర్తిం |

నిర్ముక్తబంధనమపారసుఖాంబురాశిం

శ్రీవల్లభం విమలబోధఘనం నమామి || 1 ||

యస్య ప్రసాదాదహమేవ విష్ణు-

-ర్మయ్యేవ సర్వం పరికల్పితం చ |

ఇత్థం విజానామి సదాత్మరూపం

తస్యాంఘ్రిపద్మం ప్రణతోఽస్మి నిత్యం || 2 ||

తాపత్రయార్కసంతప్తః కశ్చిదుద్విగ్నమానసః |

శమాదిసాధనైర్యుక్తః సద్గురుం పరిపృచ్ఛతి || 3 ||

అనాయాసేన యేనాస్మాన్ముచ్యేయం భవబంధనాత్

|

తన్నే సంక్షిప్య భగవన్ కేవయం కృపయా వద ||

4 ||

గురురువాచ |

సాధ్వీ తే వచనవ్యక్తిః ప్రతిభాతి వదామి తే |

ఇదం తదితి విస్పష్టం సావధానమనాః శృణు || 5

||

తత్త్వమస్యాదివాక్యోత్థం యజ్ఞీవపరమాత్మనోః |

తాదాత్తీయవిషయం జ్ఞానం తదిదం ముక్తిసాధనం

|| 6 ||

శిష్య ఉవాచ |

కో జీవః కః పరశ్చాత్మా తాదాత్తీయం వా కథం

తయోః |

తత్త్వమస్యాదివాక్యం వా కథం తత్ప్రతిపాదయేత్ ||

7 ||

గురురువాచ |

అత్ర ట్రూమః సమాధానం కోఽన్యో జీవస్త్వమేవ హి

|

యస్త్వం పృచ్ఛసి మాం కోఽహం బ్రహ్మైవాసి న

సంశయః || 8 ||

శిష్య ఉవాచ |

పదార్థమేవ జానామి నాద్యాపి భగవన్ స్ఫుటం |

అహం బ్రహ్మేతి వాక్యార్థం ప్రతిపద్యే కథం వద || 9

||

గురురువాచ |

సత్యమాహ భవానత్ర విజ్ఞానం నైవ విద్యతే |

హేతుః పదార్థబోధో హి వాక్యార్థావగతేరిహ || 10 ||

అంతఃకరణతద్వృత్తిసాక్షీ చైతన్యవిగ్రహః |

ఆనందరూపః సత్యః సన్ కిం నాత్మానం ప్రపద్యసే

|| 11 ||

సత్యానందస్వరూపం ధీసాక్షిణం జ్ఞానవిగ్రహం |

చింతయాత్మతయా నిత్యం త్యక్త్వా దేహాదిగాం

ధియం || 12 ||

రూపాదిమాన్యతః పిండస్తతో నాత్మా ఘటాదివత్ |

వియదాదిమహాభూతవికారత్వాచ్చ కుంభవత్ ||

13 ||

అనాత్మా యది పిండోఽయముక్తహేతుబలాన్మతః |

కరామలకవత్సాక్షాదాత్మానం ప్రతిపాదయ || 14

||

ఘటద్రష్టా ఘటాద్భిన్నః సర్వథా న ఘటో యథా |

దేహదృష్టా తథా దేహో నాహమిత్యవధారయ || 15

||

ఏవమింద్రియదృశ్నాహమింద్రియాణీతి నిశ్చిను |

మనో బుద్ధిస్తథా ప్రాణో నాహమిత్యవధారయ || 16

||

సంఘాతోఽపి తథా నాహమితి దృశ్యవిలక్షణం |

ద్రష్టారమనుమానేన నిపుణం సంప్రధారయ || 17

||

దేహేంద్రియాదయో భావా హానాదివ్యాప్యతిక్షమాః |

యస్య సన్నిధిమాత్రేణ సోఽహమిత్యవధారయ ||

18 ||

అనాపన్నవికారః సన్నయస్కాంతవదేవ యః |

బుద్ధ్యాదీంశ్చలయేత్ప్రత్యక్సోఽహమిత్యవధారయ

|| 19 ||

అజడాత్మవదాభాంతి యత్సాన్నిధ్యాజ్జడా అపి |

దేహేంద్రియమనఃప్రాణాః సోఽహమిత్యవధారయ ||

20 ||

ఆగమస్మే మనోఽన్యత్ర సాంప్రతం చ స్థిరీకృతం |

ఏవం యో వేద ధీవృత్తిం సోఽహమిత్యవధారయ

|| 21 ||

స్వప్నజాగరితే సుప్తిం భావాభావౌ ధియాం తథా |

యో వేత్త్యవిక్రియః సాక్షాత్సోఽహమిత్యవధారయ ||

22 ||

ఘటావభాసకో దీపో ఘటాదన్యో యథేష్యతే |

దేహావభాసకో దేహీ తథాహం బోధవిగ్రహాః || 23 ||

పుత్రవిత్తాదయో భావా యస్య శేషతయా ప్రియాః |

ద్రష్టౌ సర్వప్రియతమః సోఽహమిత్యవధారయ ||

24 ||

పరప్రేమాస్పదతయా మా న భూవమహం సదా |

భూయాసమితి యో ద్రష్టా సోఽహమిత్యవధారయ

|| 25 ||

యః సాక్షిలక్షణో బోధస్త్వంపదార్థః స ఉచ్యతే |

సాక్షిత్వమపి బోధ్యత్వమవికారితయాత్మనః || 26

||

దేహేంద్రియమనఃప్రాణాహంకృతిభ్యో విలక్షణః |

ప్రోజ్జితాశేషషడ్భావవికారస్త్వంపదాభిధః || 27 ||

త్వమర్థమేవం నిశ్చిత్య తదర్థం చింతయేత్సునః |

అతద్వ్యావృత్తిరూపేణ సాక్షాద్విధిముఖేన చ || 28

||

నిరస్తాశేషసంసారదోషోఽస్థూలాదిలక్షణః |

అదృశ్యత్వాదిగుణకః పరాకృతతమోమలః || 29 ||

నిరస్తాతిశయానందః సత్యః ప్రజ్ఞానవిగ్రహః |

సత్తాస్వలక్షణః పూర్ణః పరమాత్మేతి గీయతే || 30

||

సర్వజ్ఞత్వం పరేశత్వం తథా సంపూర్ణశక్తితా |

వేదైః సమర్థ్యతే యస్య తద్బ్రహ్మీత్యవధారయ || 31

||

యజ్ఞానాత్సర్వవిజ్ఞానం శ్రుతిషు ప్రతిపాదితం |

మృదాద్యనేకదృష్టాంతైస్తద్బ్రహ్మీత్యవధారయ || 32

||

యదానంత్యం ప్రతిజ్ఞాయ శ్రుతిస్తత్సిద్ధయే జగౌ |

తత్కార్యత్వం ప్రపంచస్య తద్బ్రహ్మీత్యవధారయ ||

33 ||

విజిజ్ఞాస్యతయా యచ్ఛ వేదాంతేషు ముముక్షుభిః

|

సమర్థ్యతేఽతియత్నేన తద్బ్రహ్మీత్యవధారయ ||

34 ||

జీవాత్మనా ప్రవేశశ్చ నియంతృత్వం చ తాన్ప్రతి |

శ్రూయతే యస్య వేదేషు తద్బ్రహ్మీత్యవధారయ ||

35 ||

కర్మణాం ఫలదాతృత్వం యస్యైవ శ్రూయతే శ్రుతౌ |

జీవనాం హేతుకర్తుత్వం తద్బ్రహ్మీత్యవధారయ ||

36 ||

తత్త్వంపదార్థౌ నిర్ణీతౌ వాక్యార్థశ్చింత్యతేఽధునా |

తాదాత్తీయమత్ర వాక్యార్థస్తయోరేవ పదార్థయోః ||

37 ||

సంసర్గో వా విశిష్టో వా వాక్యార్థో నాత్ర సంమతః |

అఖండైకరసత్వేన వాక్యార్థో విదుషాం మతః || 38

||

ప్రత్యగ్బోధో య ఆభాతి సోఽద్వయానందలక్షణః |

అద్వయానందరూపశ్చ ప్రత్యగ్బోధైకలక్షణః || 39

||

ఇత్థమన్యోన్యతాదాత్తీయప్రతిపత్తిర్యదా భవేత్ |

అబ్రహ్మత్వం త్వమర్థస్య వ్యావర్తేత తదైవ హి || 40

||

తదర్థస్య చ పారోక్ష్యం యద్యేవం కిం తతః శృణు |

పూర్ణానందైకరూపేణ ప్రత్యగ్బోధోఽవతిష్ఠతే || 41

||

తత్త్వమస్యాదివాక్యం చ తాదాత్తీయప్రతిపాదనే |

లక్ష్యో తత్త్వంపదార్థౌ ద్వావుపాదాయ ప్రవర్తతే ||

42 ||

హిత్యా ద్వౌ శబలౌ వాచ్యౌ వాక్యం వాక్యార్థబోధనే |

యథా ప్రవర్తతేఽస్మాభిస్తథా వ్యాఖ్యాతమాదరాత్ ||

43 ||

ఆలంబనతయా భాతి యోఽస్మత్ప్రత్యయశబ్దయోః

|

అంతఃకరణసంభిన్నబోధః స త్వంపదాభిధః || 44

||

మాయోపాధిర్జగద్యోనిః సర్వజ్ఞత్వాదిలక్షణః |

పారోక్ష్యశబలః సత్యాద్యాత్మకస్తత్పదాభిధః || 45 ||

ప్రత్యక్పరోక్షతైకస్య సద్వితీయత్వపూర్ణతా |

విరుధ్యతే యతస్తస్మాల్లక్షణా సంప్రవర్తతే || 46 ||

మానాంతరవిరోధే తు ముఖ్యార్థస్యాపరిగ్రహే |

ముఖ్యార్థేనావినాభూతే ప్రతీతిర్లక్షణోచ్యతే || 47 ||

తత్త్వమస్యాదివాక్యేషు లక్షణా భాగలక్షణా |

సోఽహమిత్యాదివాక్యస్థపదయోరివ నాపరా || 48

||

అహం బ్రహ్మేతివాక్యార్థబోధో యావద్బుధీ భవేత్ |

శమాదిసహితస్తావదభ్యసేచ్ఛ్రవణాదికం || 49 ||

శ్రుత్యాచార్యప్రసాదేన దృఢో బోధో యదా భవేత్ |

నిరస్తాశేషసంసారనిదానః పురుషస్తదా || 50 ||

విశీర్ణకార్యకరణో భూతసూక్ష్మైరనావృతః |

విముక్తకర్మనిగలః సద్య ఏవ విముచ్యతే || 51 ||

ప్రారబ్ధకర్మవేగేన జీవన్ముక్తో యదా భవేత్ |

కించిత్కాలమనారబ్ధకర్మబంధస్య సంక్షయే || 52

||

నిరస్తాతిశయానందం వైష్ణవం పరమం పదం |

పునరావృత్తిరహితం కైవల్యం ప్రతిపద్యతే || 53 ||

ఇతి శ్రీమత్పరమహంసపరివ్రాజకాచార్యస్య

శ్రీగోవిందభగవత్పూజ్యపాదశిష్యస్య

శ్రీమచ్ఛంకరభగవతః కృతౌ వాక్యవృత్తిః సంపూర్ణం |